

ГАРМОНІЙНІСТЬ У ПРОМИСЛОВІЙ АРХІТЕКТУРІ

Предметно-структурне формотворення сучасних великих і дуже великих міст безпосередньо впливає на характер оточуючого штучного середовища, яке стрімко змінюється, все більше набуваючи рис технізованих урбосистем і втрачаючи свою архітектурно-художню цінність і привабливість через відсутність відповідної науково-теоретичної бази їх розвитку.

У наш час архітектурна наука переживає надзвичайні зміни, оскільки її сучасна генеза і становлення відбувається на зламі світоглядних ідей і уявлень, які полягають в переосмисленні необхідності системного переходу від ручного площинного проектування до створення і впровадження передових комп'ютерних технологій та програм із 3Д-візуалізації і обробки об'ємних моделей і цифрових зображень, що є логічно-змістовним продовженням і своєрідним завершенням теорії неевклідової геометрії, запропонованої свого часу відомим російським вченим М.І. Лобачевським. Однак, необхідно зазначити, що, незважаючи на значну роль об'ємно-просторових моделей у прикладному проектуванні, вихідною і первинною є саме першочергова розробка площинних композицій панорамних розгортки по вулиці та фасадів проєктованого об'єкта, оскільки саме вони і формують в результаті остаточне об'ємно-просторове рішення прикінцевої стадії розробки.

Сучасні архітектори та дизайнери, ставши заручниками сучасних комп'ютерних технологій, досить помилково не визнають провідну роль теорії і методик пропорціонування в процесі гармонізації площинних і об'ємних композицій на різних рівнях, хоча саме співвідношення вони масово використовують у своїй проєктній роботі. Але разом із теорією пропорціонування поступово нівелюється і обов'язкове застосування в процесі прикладного проектування таких основних засобів АК у вирішенні проблем гармонізації архітектурного простору, як симетрія та асиметрія, ритм та метр, нюанс і контраст, масштабність (співмасштабність людині), цілісність і супідрядність, синтез мистецтв тощо. Очевидно через це ми маємо таке значне погіршення естетичної якості вулиць та панорамних видовищних розгортки у столиці та багатьох інших містах України.

С.В. Семка

доцент Київського національного університету будівництва і архітектури,
канд. архіт.

Сучасна промислова забудова відіграє дуже важливу роль у формуванні образу міста. Особливо це стосується великих українських міст, в яких через типові проєктування 60-80-х років минулого століття в структурі більшості громадських центрів було створено цілу мережу промислових споруд і їх комплексів. Це пояснювалось звичайною вимогою транспортної доступності населення до місць найближчого прикладання праці – заводів, фабрик, виробничих комплексів тощо. За радянських часів це було звичайною практикою. Однак, у теперішній час економічні пріоритети і провідна ідеологія суспільства різко змінилися. Більшість столичних підприємств скоротили обсяги свого виробництва і фактично ліквідували заводи. Багато виробничих корпусів перепрофільовано під торговельно-розважальні комплекси. Є пропозиції взагалі винести подібні громіздкі утворення за межі міст, оскільки вони суттєво заважають перспективному росту і розвитку подібних мегаполісів.

Безумовно, такі міста-мільйонники, як Київ, Донецьк, Запоріжжя, Дніпропетровськ, Львів, Харків мають внутрішні незаймані ресурси територій (сквери, парки, лісосмуги, озера), однак такі «оази» можуть слугувати в майбутньому тими збереженими острівками природи, які будують органічно «вплітатись» у занадто урбанізоване середовище техногенного громадсько-виробничого утворення (як наприклад внутрішні парки Нью-Йорка, Гонконга, Токіо).

Структура сучасних міст вирізняється своєрідною сталістю і громіздкою мережею різних систем. Тому нові заводи і фабрики здебільшого будуються поодаль від самого міста (за 10–15 км). За самими приблизними розрахунками межі міста «дійдуть» туди в середньому через 30–50 років. У сучасних умовах промислові споруди та їх комплекси зводяться здебільшого на комер-

ційній або конкурсній основі приватними підприємцями, окремими фірмами, що негативно позначається, перш за все, на архітектурі великих, дуже великих і середніх міст України, оскільки подібне будівництво має безсистемний характер, ведеться без дотримання відповідних норм, та й самі норми безнадійно застаріли, не встигаючи адаптуватись до стрімко змінюваних технологій та ноу-хау в науці і техніці.

Безумовно, будівництво нових промислових підприємств і виробничих комбінатів в Україні повинно вестись у приміській зоні або в зоні контакту міської та заміської (сільсько-господарської) території. Однак, серед великої кількості вже давно існуючих підприємств, таких як «Фотон», «Квазар», «Ленінська кузня», «Арсенал», «ВО ім. Артема» тощо, лише завод «Електронмаш» (ВУМ) було розташовано на вул. Великій Окружній м. Києва на перетині досить значних транспортних артерій (рис. 1). Саме це спонукало до його перепрофілювання в новий видозмінений тип будівлі – ТЦ «АШАН», «Технополіс» тощо. Зручна загальна схема приміщень його цехів дозволила легко перепрофілювати ці універсальні приміщення в торгові площі. Великі площі досить зручні для організації на їх базі сучасних супермаркетів із великим спектром пропонованої продукції та торгових молів. Усі подібні заводи характеризуються витягнутою прямокутною схемою генерального плану, точковим розміщенням громадської частини неподалік від основних транспортних артерій, лінійним розміщенням основних цехів, зблокованих між собою за допомогою сходових клітин або з'єднаних за допомогою переходів.

Велике підприємство перепрофілюється в торговий мол шляхом реконструкції з модернізацією в декілька черг: *перша* – перепрофілювання будівель і прохідної, максимально наближених до зручних транспортних комунікацій; *друга* – великозальні великопрогонові цехи або демонтуються, або перепрофілюються під функцію торгових молів, або під ТРК із великими площами, *третья* – освоєння всієї території перепрофілюваного підприємства з вирішенням питань організації інфраструктури обслуговування, зручних під'їздів, комунікацій, підземних і надземних парковок та паркінгів, а також місць проведення дозвілля. Прикладом такого перепрофілюваного підприємства може слугувати поступова заміна потужностей виробничої функції заводу на функцію торгівлі та розваг у ТРЦ «Більшовик» (рис. 2). Подібних аналогів в

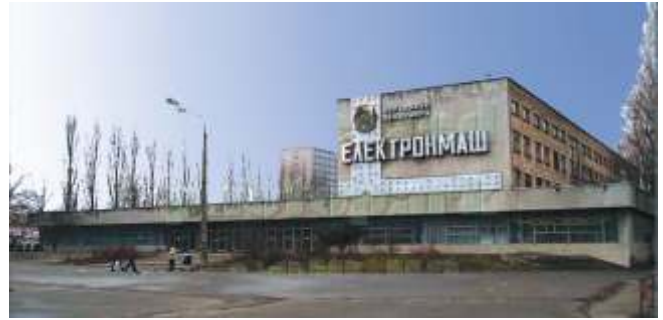

Рис. 1. Завод «Електронмаш» до та після реконструкції

світовій практиці досить багато, зустрічаються також приклади зміни функції заводу одного профілю на іншу та випадки кардинальної зміни виробничих корпусів, наприклад, на житло.

Рис. 2. Завод «Більшовик»:
а – адміністративний корпус;
б – ТРЦ «Більшовик» після реконструкції виробничих цехів

Рис. 3. Сміттепереробний завод у м. Відень (Австрія)

Рис. 5. Офісні приміщення автомобільного заводу BMW у м. Лейпціг (Німеччина)

Необхідно зазначити, що громадські та промислові будівлі та комплекси відповідно до функціонального призначення мають притаманні лише їх типології відповідні пропорційно-модульні структури, композиційні і стильові особливості та характерні лише їм функціонально-планувальні та об'ємно-просторові схеми вирішень. Так, наприклад, промислову будівлю завжди можна визначити за відповідною структурою побудови фасадних систем: поєднання дрібночарункової структури офісоділових приміщень та великочарункових зольних модулів приміщень професійних виробничих корпусів та цехів підприємства.

Виразна естетика промислового підприємства та ідейна образність споруди, в якій здійснюються відповідні виробничі процеси, найкращим чином представлені в прикладах світового проектного досвіду: сміттепереробний завод у м. Відень (Австрія) (рис. 3); головний офіс та сам завод «Дженерал Моторс» у м. Детройт (США) (рис. 4); офісні приміщення і корпуси заводу «BMW» у м. Лейпціг (Німеччина) (рис. 5) тощо.

При проектуванні сучасних промислових будівель, споруд і ансамблів необхідно враховувати природно-кліматичні і містобудівні умови,

Рис. 4. Головний офіс компанії «Дженерал Моторс» (США)

особливості функціональної і пропорційно-конструктивної організації форми, пов'язаної з модульністю елементів, ефективністю взаємозв'язку функції і технології майбутнього виробництва. Світова проектно-будівельна практика останніх років свідчить, що покращити архітектурно-художні якості образного вирішення промислових підприємств та їх окремих будівель і споруд можливо завдяки правильному виявленню модульної пропорційно-структурної побудови планів та фасадів, врахуванню і використанню в естетичних цілях властивостей форми, притаманної промисловим спорудам з відповідними технологіями. Пропорційність у промисловій архітектурі є одним із важливих засобів досягнення художньої виразності в архітектурі, де під пропорціями зодчі розуміють відповідну систему співвідношень частин і цілісної форми проектованої споруди, що поєднує план і фасад у своєрідну єдину структуру чогось спорідненого спільною модульною системою. Ця система пропорційних співвідношень складає основу цілісності, співрозмірності та гармонійної погодженості частин і цілісної форми всієї споруди.

Пропорційність у промисловій архітектурі є одним із важливих засобів досягнення художньої виразності в архітектурі, де під пропорціями зодчі розуміють відповідну систему співвідношень частин і цілісної форми проектованої споруди, що поєднує план і фасад у своєрідну єдину структуру чогось спорідненого спільною модульною системою. Ця система пропорційних співвідношень складає основу цілісності, співрозмірності та гармонійної погодженості частин і цілісної форми всієї споруди.

Надійшла 12.03.2014 р.